

Peter Tuxeu — 1580 — * Dorothea.

Lorentz Tuxen

Peter Lorentzen Tuxen, † 1649

Tucke Tuxen,
* o. 1617 Marine, f.
o. 1577, † 1661.

Søren Pedersen T., † 1678, * Christine Johansdr.

Lorentz T., f. 1618,
† 1682, * 1) Chri-
stine Jostens, † 1678,
2) Maren Momsen.

Dorothea Sørensdtr. T., f. o. 1666, † 1719, * Søren Jensen Kaalund.	Peder Sø- rensen T., f. o. 1668, † 1737, * Cathr. Hansdr. Figenskov.	Anna Christine Sørensen- dtr. T., f. o. 1671.	Johan Sørensen T., f. o. 1674, † o. 1711 (?)	Sofie Mar- grethe Sørensen- dtr. T., f. o. 1675.	Ingeborg Sørensen- dtr. T., f. o. 1677, † o. 1711, * 1. Niels Jensen Søby, 2. Mikkil Chri- stensen Ytterich.	1. Sofie Amalie, * 1. Henrik Meinke. 2. Severin Ras- mussen.	1. Chri- stian.
--	--	---	--	---	---	--	--------------------

Bidrag til Hr. Hans Johansen Lindenovs Historie.

Ved Arkivar, Dr. phil. O. Nielsen.

Om Hr. Hans Lindenov til Iversnæs, Befalingsmand paa Kalundborg, der var gift med Christian IV's Datter Elisabeth Augusta, synes der ikke at være mange Oplysninger udover hans uheldige Ægteskab. Et groft Brev fra ham til hans Hustru og et andet fra hende til Søsteren Leonora Christina, der ere meddelte Danske Saml. 2, R. II, 313 flg. af S. Birket Smith, vidner om deres daarlige Forhold, men dog især om Konens uheldige Egenskaber. I Satiren „Fru Kirsten Munks Ballet“ (D. Saml. VI. 357) skildres han som Svirebroder. Han afskedigedes fra Lenet 25. Marts 1658 og døde i Kjøbenhavn 29. Maj 1659, hvor hans Kiste længe stod i Koret i S. Nikolaj Kirke. 11. Juni bevilgede Kongen, at Begravelsen maatte opsættes, saa længe Arvingerne ønskede, og at Ligstuen maatte drages med hvidt.

Af nedenfor meddelte Breve oplyser Nr. 1, hvorledes han blev bedraget af en Landløber, som han havde taget til Huslærer, og Nr. 2 de vanskelige Forhold i hans Len i Begyndelsen af Krigen 1657, idet det viser, hvorledes vore egne Soldater huserede som Fjender, og hvor

lidet der var sørget for Kysternes Forsvar mod Svenskerne. Endnu 3. Juli 1658 fik Ritmester Brocklef en Irettesættelse, fordi han ingen Justits holdt i sit Kompagni, der var indkvarteret i Kalundborg, saa Borgerne bleve ilde trakterede.

1.

Eftersom jeg underdanigst har bekommet K. M. min aller-naadigste Herres naadigste Befaling mig at erklære imod den overleverede Supplication over mig af en, som lader sig kalde *Carl von Køellen*, saa takker jeg H. K. M. paa det allerunderdanigste, at mig den Naade maatte bevises, jeg den letfærdige Kompans Angivende maatte faa at vide. Belangende forbemeldte Person, da kom han hid til Byen for nogle Aar siden og begærede, at jeg vilde tage ham udi Tjeneste, hvorpaa jeg lod ham fordre til mig, og da berettede han, at formedelst han havde paataget sig den Lutherske Religion, var han bleven meget forfulgt og havde lidt meget ondt, hvorover jeg havde Medynk med ham. Han berettede ogsaa, han vidste saadan en Methodum och informandi modum, Ungdommen tjenlig, at han vilde i en kort Tid bringe mine Børn til den Profekt, at jeg skulde takke ham, hvorpaa jeg ham mine Børn betroede.

I Førstningen var han flittig med dem og holdt sig stille, hvilket behagede mig vel, og derfor i Steden, at jeg kun havde tilsagt ham aarligen til Løn 100 Sletdaler, gav jeg ham 100 Rigsdaler, men da han havde faaet gode Klæder paa Kroppen og var vel opfedet, thi den Tid han kom hid, som enhver vel veed, da saa han ilde ud, og hans Klæder duede ikke meget, gav han sig til daglig Sværmen og Drikken og derover for-sømmede mine Børn, og om Natten, da han billig burde at ligge i Skolen hos Børnene, laa han i Byen; i hvilke Huse han laa, ved han selv bedst, thi han laa ikke uden Slotsporten om Nattestide for det gode, han vilde gøre.

Der jeg dette hans slemme Levned fornam, lod jeg ham sige, saa og selv med gode advarede ham, han saadant skulde afstaa, thi jeg det ingenlunde vilde lide, hvorover han sig høj-ligen besværede og sagde, man vilde holde ham saa strengt som en Skoledreng, hvorpaa jeg lod ham sige, at jeg ikke for-

bød ham, dersom han havde Lyst dertil, da iblandt at drikke en Rus, men at gøre en Vane deraf og derover forsømme mine Børn, blev ham ikke holdt til gode; det hjalp dog intet, han lod alligevel ikke sin Drukkeuskab og derover sloges og droges med mine Folk, og engang han var drukken, forklædte han sig paa en meget slem Manering og lod sværte sit Ansigt, saa han saa ud som Fanden og understod sig at komme inddansendes i mit Kammer, som jeg og min Kone sad derinde og nogen andre fremmed Fruentimmer, dansede imod dem med adskillige slemme Positurer, hvorover jeg blev vækkelig, thi jeg vidste ikke, hvem det var, og mindst tænkte, det var ham, og efter jeg havde vist ham ud af mit Kammer, sagde de mig, at det var mine Børns Præceptor, hvilket højligent at fortryde, jeg havde stor Aarsag til, at han, som skulde foregaa mine Børn med Exempel, sig saaledes anstillede.

Derefter lod jeg fordre Børnene for mig og dem i hans Præsens examinerede, hvor jeg da befandt, at han som en Skælm havde forsømt baade min Søstersøn saa og min egen Søn, thi det største Skælmstykke, en kan gøre imod Forældre, er at svingagtig informere deres Børn, og da gav han for, at min Søstersøn havde et tungt Ingenium og vilde ikke vel lære, og dersom han var af med ham, da vilde han desbedre informere min Søn. Derpaa skikkede jeg min Søstersøn hjem igen til sine Forældre, dog jeg ikke derefter fornam, at han lærte min Søn des bedre, men slemmelig mig har bedraget.

At jeg ham sin Tjeneste lod opsiges, det er sandt, og som jeg om Paasketider efter E. K. M. naadigste Befaling vilde rejse til København, kom han til mig, da jeg sad paa min Vogn, og begærede, han maatte bekomme sin Afsked, hvorhos jeg svarede ja, men eftersom den, der skulde være mine Børns Præceptor i hans Sted, havde skrevet mig til, at han ikke kunde komme førend 14 Dage efter Paaske, bad jeg ham, han vilde tøvse saa længe, paa det Børnene i dens, som dem skulde annamme, saa og i begge Præsternes Nærværelse her i Byen kunde blive examinerede, hvilket han lovede. Ydermere sagde jeg, at vilde han lade mig vide, om han havde lovet sig i Tjeneste hos nogen

anden, saa vilde jeg begære af den samme, han vilde være tilfreds, at han maatte fortøve indtil 14 Dage efter Paaske hos mine Børn. Da sagde han, at han skulde være hos den tyske Præstes Børn i Kjøbenhavn. Derpaa skikkede jeg Bud til samme Præst, og lod han mig sige, at han aldrig havde begæret ham i Tjeneste. I sin Supplikation sætter han, at han havde lovet Tjeneste hos en Herremand i Holsten, saa han agter ikke, hvad han siger eller skriver, thi han saa sande for Gud ex tempore kan digte en stor Løgn og den med en stor Ed bekræfte.

Der jeg var kommen til Kjøbenhavn, kom han strax nogle Dage efter mig derud, hvorefter jeg blev fortørnet og sagde til ham, at dersom han ikke strax rejste her hjem og lod mit Barn, førend han det saaledes forlod, examinere udi Præsternes Nærværelse her i Byen saa og fra sig leverede hvis Bøger, han til Barnet havde bekommet, da skulde han aldrig bekomme Pas eller Løn af mig, hvilket han dengang lovede at vilde gøre, men nogle Dage derefter sagde han til mine Folk, at han kort ud ikke vilde rejse hertil, han agtede heller ikke det allerringeste om mit Pas, han og hans Lige havde ingen Pas fornøden.

Den Tid, han havde været nogle Uger i Kjøbenhavn, saa lod han ved Rigens Kansler og Hr. Henrik Rantzau saa og ved Doctor Krucko¹⁾ mig bede om sit Pas og sin Løn, hvortil jeg svarede, han gjerne sit Pas og sin Løn skulde bekomme, naar han først lod mit Barn udi Præsternes Nærværelse her i Byen examinere, at de mig kunde lade vide, hvad hans Profekt in Studiis var, efterdi jeg selv dengang ikke kunde komme fra Kjøbenhavn, da sagde de, som bade for ham, at han var pligtig det at gøre, og dersom han ikke vilde, da burde ham aldrig at gives enten Løn eller Pas, men han torde ikke lade mit Barn examinere i sin Nærværelse, for han vidste vel, at han som en Skælm havde forsømt ham. At jeg havde ladet ham afdrage 25 Rdl. af sin Løn, saa fremskikker jeg nu min Skriver, som gav ham Lønnen, han svær ved højeste Ed, at det ikke er Sandhed, han angiver, han afdrog ham ikke mere end 12½ Rdl. og

¹⁾ Georg Kruck, E. Ingerslev, Danmarks Læger I. 359.

det kunde ikke heller være mere, for det var kun et halvt Aars Løn, han fik, og den Afdrag er sket efter E. K. M. Befaling, at alle Tjenestefolk skal afdrages den fjerde Part af deres Løn, hvilken jeg efter Befaling paa tilbørlige Steder har leveret og derpaa har Kvittering. Denne Afkortning skulde heller ikke have sket ham, men jeg Pengene for ham vilde have udlagt, dersom han havde forholdt sig som en ærlig Præceptor burde at gøre. Det fortryder mig haardt nok, efterdi han er saadant et Skarn, at han har faaet saa meget af mig, som sket er; jeg gav ham, imens han var her, foruden hans Løn, en god Klædning af godt fint Klæde med en lang Kappe og hvis dertil hørte. Man kan se, han er en løgnagtig Aand, idet han tør angive i sin Supplikation 25 Rdl. i Steden for 12½ Rdl.

Belangende jeg har ladet ham true med Hug, saa kan jeg bevise med en af E. K. M. Feltrumpetere under et af Kompagnierne og med mange andre, at han slemmelig har fortalt¹⁾ mig saa og bandet mig og skældt mig for en Skindhund, fordi jeg afdrog ham de Penge af hans Løn, hvorpaa jeg lod ham sige, at dersom han ikke holdt sin letfærdige Mund om mig, da skulde jeg lade den saa klappe, at han skulde ihukomme, indtil han fortalte en ærlig Mand igen. Jeg vil med Guds Hjælp intet andet gøre, end hvad en ærlig Mand tilkommer, saa kan jeg ikke heller lide, at man uden billig Aarsag smelder paa mig. Han angiver ogsaa, at jeg forholder ham hans Gods, han her har, saa er det saa sandt Gud lever, aabenbare Løgn, han angiver. Jeg har aldrig befattet mig med hans Gods, men siden jeg fik hans Supplikation, har jeg derom erfaret, og der siges mig, at her er intet af hans Gods uden et beslaget Skrin, og dertil har han selv Nøglen. Jeg forholder ham det ikke, men den, som han har købt Skrinet „ad“, har gjort Arrest derpaa, fordi han ikke har betalt ham Skrinet; der har andre flere derpaa ogsaa gjort Arrest, thi han rejste herfra og blev mange Pendinge skyldig baade til Kræmmere og i Krohuse, hvor han havde sin meste Ophold, i det Sted han burde at have været

¹⁾ bagtalt.

her paa Slottet hos mine Børn, hvorfor de ogsaa søge ham for Betaling.

Han taler meget om, at han har paataget sig den Lutherske Religion, saa ved Gud bedst, som ser alle Menneskers Hjerter, hvad han er, men jeg saa sandt for Gud ikke tror, at han af Hjertet er Lutheranus, han maa være hvad han vil, men af sine Gærninger har han bevist sig at være et letfærdigt Skarn.

Jeg herhos fremsender dens, som nu er min Søns Præceptor, hans skriftlige Vidne, hvorledes han har befundet min Søn at være in Studiis informeret, dengang han kom her, og den anden var bortrejst. Den samme Gang, han rejste herfra, da beføl Sognepræsten her i Byen sin Broder, som er en Studiosus, at være hos min Søn, indtil den anden kom, han gik og selv til ham, og de ville begge, naar begæres, give deres Kundskab, hvordan de befandt mit Barn grovelig at være forsømt i sin Information.

Heraf kan E. K. M. naadigst erfare, hvordan et letfærdigt Skarn denne Spplikant han er, og endda angiver han mig og vil føre mig i Unaade hos E. K. M., hvorover jeg har stor Aarsag mig højliggen at beklage. Beder derfor paa det allerunderdanigste og tror, at E. M. som min allernaadigste Herre og Konge beviser mig den Naade, at denne Supplikant for sit løgnagtige Angivende maatte blive straffet nogen Tid paa det blaa Taarn, andre til Exempel. Saadan kgl. Naade vil jeg med al Underdanighed altid erkende. Dette er min allerunderdanigste Erklæring imod hans Supplikation.

Datum Kalundborg Slot den 6. Decembris 1653.

Hans Lindenov.

Vedlagt er en Examination af Sønnen Christian, udstedt af Petrus Georgius Fiono Danus. Denne Søn blev Kammerherre og Envoyé extraordinaire i Spanien, England og Frankrig, ifølge Indskriften paa hans Kisteplade i S. Nikolaj Kirke i Kjøbenhavn, „efterat han udi mange H. K. M. Gesandtskaber sammesteds berømmelig Vinskibelighed haver udvist, er af Gud hjemstøgt med en dødelig Sygdom udi Frankrige. saa han maatte beskikke sit Hus og døde Anno 1680 d. 17. Sept. udi hans Alders 38. Aar“ (Resens Saml. i Raadstuearkivet).

En af Hans Lindenovs Døtre Sofie Amalie slægtede Moderen paa og var den berygtede Friherreinde til Lindenberg.

2.

Kære Christen Scheel, kære Broder! Næst al bestandig Velfærds Ønske og min bered Tjenestes Erbydelse kan jeg ikke forbigaa at lade dig vide, at *Oluf Rosenkrandt*z var her for nogle Dage siden og berettede at være forordnet, udi denne By skulde indkvarteres tvende Kompagnier til Hest, hvorefter Borgerskabet kunde sig vide at rette. Derimod kom ret en Ordre fra Lensmanden paa Anderskov, at her skulde indkvarteres tre hundrede Heste af Oberst *Rantzau*¹⁾ Folk, som om en Dag skulde ankomme, over hvilken store Indkvartering Borgerskabet bliver ganske mistrøstig, og kom alle samtlig til mig med stor Hylen og Klagen, at det var dem umuligt den store Indkvartering at udstaa, det var Synd og stor Uret, at med denne By ikke saa vel maatte holdes Lighed udi Indkvartering som med de andre Købsteder. Holbæk, som er tre Gange saa god paa Formue som denne By, har ikke haft nær halv saa stor Indkvartering som denne By hidindtil har haft og endnu skal have. Jeg er vis paa, at en stor Del af Borgerskabet inden en kort Tid nødes til at gange fra Hus og Hjem. Det har aldrig i nogen af de forrige Kriger gangen saa uordentlig til med Indkvartering som i denne Krig, og det fordi enhver Kvartalkommissarius ikke ene gør Indkvartering i sin Kvartal, men her kommer Ordre fra *Otte Povish*, fra *Oluf Rosenkrandt*z, fra *Hugo Lytze*v, at saa mange Folk her i Byen skulle indkvarteres, og den ene ved ikke, hvad Befaling den anden om Indkvartering har givet, hvorover Byen paalæsses mere end den tilkommer, og Borgerskabet derover ruineres, hvis Hylen og Graad med stor Forbandelse ikke falder paa Stok eller Sten. Det er i sig selv billigt, at den ene hjælper saa vel som den anden Byrden at drage, naar der maa Lighed holdes.

*Oberst Huas*²⁾ saa vel som de Borgere her fra Byen, nyligen til Rigens Raad vare skikkede, berettede, at du vist havde lovet,

¹⁾ Bertram Rantsau.

²⁾ Christoffer Hvas.

de skulde blive af med Ritmester *Rantzau*¹⁾ Kompagni, mens nu kommer han igen og tvende Kompagnier over det samme Folk foruden hans Kompagni, hvormed han længe har truet Borgerskabet, at han skulde mage det saa, han kunde faa nogle af sine Kammerater til sig, saa skulde Borgerskabet blive tumlet og gøre, hvad de af dem vilde have. Det var at ønske, at her maatte blive indkvarteret tvende Kompagnier af andre Folk, thi der er saadan en Forbitterhed inellem Rantzau og Borgerskabet, at jeg ved Gud frygter, de gør Ulykke paa hinanden. Den Gang Ritmester Rantzau bekom Ordre strax at forføje sig herfra til Korsør med sit Kompagni, blev han her endda nogle Dage og sværmede og drak, indtil jeg lod ham sige, han skulde betænke at parere den Ordre, han havde bekommet, saa marcherede han med sit Kompagni Dagen derefter om Morgenens herfra Byen. Der han var kommen en halv Fjerdingsvejs herfra, lod han Rytterne der holde og red selv til Byen igen, hvor han dominerede og drak indtil mod Aften, saa red han ud til sine Ryttere og marcherede saa ikke længer end en Mil, der tog han Kvarter i en Landsby om Natten og med Magt nødte sig ind i Præstens Gaard, hvilken (!) han højlig har beklaget. Førend han vilde rejse her fra Byen, da maatte Borgerskabet give ham 130 Rdl. til Rytternes Beslag og at forfærdige deres Gevær med. Der- som han havde kunnet blevet her noget, da havde det altsammen blevet gjort for 30 Rdl., thi han havde ikke uden 48 Ryttere og dem fattedes ikke meget paa Beslag eller Gevær. Paa forbemeldte Penge vilde han ikke give nogen Kvittering, fordi han vilde endeligen have, at de skulde givet ham 190 Rdl.

Kære Broder, jeg sender dig derhos et Brev, som jeg ret nu fik fra *Samsø* fra en Major²⁾, som der er indkvarteret, skal være af din Søn *Key Langes*³⁾ Folk. Det er elendigt med de fattige Folk der paa Landet, faar de ikke snart Hjælp, da frygter jeg, at de Svenske vil myndelig traktere dem, fordi Undersaatter paa Landet ikke maa udgive den Kontribution, som Svensken

¹⁾ Povl Rantsau.

²⁾ Chr. Dencker, dateret Kolby 12. Dec. 1657.

³⁾ Kjeld Lange, forlovet med Chr. Skeels Datter Birgitte.

af dem har begæret. De Svenske ere meget vrede for de Soldater. jeg lod tage paa Samsø, som bleve skikkede til Kjøbenhavn. *Jens Brun* var her og viste mig et aabent Brev med General Vrangels Segl under, som han har overskikket til Samsø, lydendes, at dersom de ikke strax udgav den paabudne Kontribution, da skulde de med det første blive straffede med Mord og Brand, og samme *Jens Brun* beretter, at der skulde ligge nogen af vore Orlogsskibe ved Nyborg, skikkede jeg ham strax lige derover til *Otto Krug* med Begæring, at nogle af samme Skibe Landet kunde faa nogen Undsætning. Jeg har faaet Hans Majestæts Missive, at der paa Landet skulde indkvarteres tvende Kompagnier Ryttere, som skulde komme fra Fyn, og at jeg skulde skikke Smakker her fra Byen og til Kjerteminde dem at overføre. Saa har jeg strax befalet de Smakker, jeg kunde bekomme udi en Hast, at udsejle, hvilke tvende Gange have været ude og komme tilbage igen og berette, at halvanden Ugesøs¹⁾ herfra gik der svenske Kapere, hvorfor de ikke videre torde sejle, og kan jeg nu umuligt ikke faa dem ud, med mindre jeg vil forsikre dem for deres Skiblag, førend de fornemme, at der er kommen nogle af H. M. Skibe at krydse; det havde været meget bedre, dersom der havde blevet indkvarteret der paa Landet 2 eller 300 Mand til Fods efter min forrige Skrivelse til dig, thi naar fornøden gjordes, da kunde de have taget Bøndernes Heste der paa Landet til Soldaterne og deraf gjort Draguner, thi Ryttere kunne de umuligt ikke holde der paa Landet af Trang for Foring, thi det er alle noksom vitterligt der paa Landet saa godt som ingen Højbjergning at være, thi de maa selv skikke deres Kvæg der af Landet til andre Steder for Betaling at føde; tilmed tror jeg ikke, at af de tvende Kompagnier bliver 80 Heste, som kan gøre Tjeneste, foruden Officerernes Heste, thi jeg ved, hvordan de Kompagnier have været, her har været inkvarterede, hvorfor jeg frygter, at naar de Ryttere komme der til Landet, de da komme i Svenskens Hænder. Der paa Landet have de hverken Gevær eller Munition, hvorfor jeg

¹⁾ Sømil.

beder gjerne, de strax maatte noget bekomme, hvilket de tvende Kaptejner kunde tage med sig, som jeg sidst skikkede til dig til Kjøbenhavn og var skikket til de Aars Borgere her i Byen at afhente hos dem deres Part af den Kontribution, som de til de Svenske skulle udgive, og han dengang efter din Skrivelse til mig blev forløvet at rejse tilbage til Aarhus igen. Han var nu med en anden Mand ankommen til Samsø, og torde de ikke selv rejse her til Byen, for de frygtede for mig, men skikkede en anden Mand herover til de Aars Borgere paany at fordre den resterende Kontribution, hvilke, der jeg fik at vide, lod jeg strax skikke til Samsø at føre her over til mig samme Mand med den anden Mand, han havde med sig, hvilke nu er her i Byen, og har jeg ladet gøre Arrest paa dem i deres Logement, hvorfor jeg beder gjerne, jeg maa faa at vide, hvad videre derved skal gøres. Hvad Harm og Fortred, jeg har haft med disse indkvarterede Folk, kan Ingen tro, hvilket Adel og de andre, som ere her i Byen, bedst er bevidst, hvorover jeg har sanket mig en Sygdom paa Hals, saa jeg i 3 Uger har ligget ved min Seng og endnu er meget syg, hvorfor, kære Broder, jeg beder dig gjerne, du vilde mig ikke fortænke, for jeg ikke selv skriver dig til, og takker jeg dig paa det venligste for din Skrivelse, jeg for nogen Tid siden bekom. Saasnart jeg bliver noget tilpas, skal jeg selv skrive dig til. Vil hermed have dig med alt kært havende under den Højestes Beskærmelse til al Lyksaligheds Velgaaende troligen befalet.

Kalundborg Slot d. 15. Dec. Anno 1657.

Hans Lindenov.

Ærlig og velb. Mand Christen Scheel til Fusinge, Danmarks Riges Raad og K. M. Befalingsmand paa Tryggevelde, min kære Broder og synderlig gode Ven, ganske venligen.
